

груп у рамках однієї держави. Провідну роль у формуванні нації з народних етній грає інтелігенція, що бореться за збереження етнічних традицій [2].

Політична нація традиційно розглядається як цілісний суб'єкт політичної діяльності, в її складі ігнорується наявність протиборчих соціальних груп з антагоністичними інтересами. Але в дійсності конкретні відносини панування-підкорення формуються розстановкою сил і співвідношенням ресурсів влади, які реально складаються в суспільстві. Участь усіх громадян-членів нації як потенційних суб'єктів політики в реалізації влади обмежена їхньою реальною здатністю мати рівний доступ до ресурсів влади, а відтак до впливу на прийняття державних рішень [3]. Оскільки основна маса громадян фактично не в змозі здійснювати контроль над діями панівної еліти, на цьому етапі виникає відчуження державної влади від її формального джерела – нації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воронянський, О. В. Концепт національного суверенітету як принцип реалізації політичних прав нації. / О. В. Воронянський // Політологічний вісник: [збірник наукових праць] / Політологічний центр при Київському нац. ун-ті ім. Т. Шевченка. – Київ : Інтас, 2011. – Вип. 52. – С. 394–400.

2. Воронянський О. В. Всесвітня історія: довідник/ О. В. Воронянський, Н. Л. Міщенко. – Х. : Ранок, 2009. – 480 с.

3. Воронянський О. Проблема суб'єктності суверенітету в контексті технології здійснення влади / О. Воронянський // *Evropsky politicky a pravni diskurz.* – 2015. – Vol. 2, Iss. 4. – С. 205–209.

Туєв О.В.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка*

МОДЕРНІСТСЬКА КОНЦЕПЦІЯ НАЦІЄТВОРЕННЯ

Найбільш поширеною в західному суспільствознавстві є модерністське розуміння нації як політико-територіальної спільноти, яка формується на засадах належності громадян до певної держави. З погляду модернізму, етнічна приналежність відіграє роль у походженні націоналізму, а культура – на фінальній стадії формування нації, але справжні корені цього явища лежать не в культурі, а в політичній економії.

Модернізм стверджує, що нації і націоналізм є історичними явищами, що з'явилися на зорі індустріальної ери й пов'язані з посиленням держав і розвитком капіталізму. Відповідно до цієї теорії, у міру посилення прямого правління держави над жителями, оборона, культура й повсякденне життя стали все більше залежати від країни проживання. Держави заснували національні мови, освітні системи, військову повинність, почали інвестувати в економічну інфраструктуру, контролювати пересування людей і товарів через свої кордони. При цьому розвиток друкарських технологій сприяв розвитку комунікативного середовища, у якому між людьми, які раніше не спілкувалися, стали виникати суспільні зв'язки. Аналогічним ефектом володів розвиток економічного ринку. У результаті в межах однієї країни життя почало ставати

все більш однорідним, а між країнами почали наростати контрасти. Колишні (релігійні, племінні та інші) шляхи самоідентифікації виявилися порушеними, але, оскільки люди продовжували випробовувати в ній функціональну потребу, вони стали ототожнювати себе з нацією.

Прибічники модерністського підходу вважають, що появі нації передують, з одного боку, тривалий процес етнокультурної ерозії, втрати чітко вираженої етнічної специфіки, з іншого – зближення місцевих, локальних, регіональних культур, їхнє перетворення в загальнонаціональну культуру. Цей процес, згідно з модерністською концепцією, спричинений переходом до фази індустріального розвитку, утвердженням капіталістичної системи соціально-економічних відносин, секуляризацією суспільної свідомості, виникненням широко розповсюдженої, а головне – уніфікованої системи освіти, розвиненої мережі засобів масової комунікації та іншими проявами модернізаційних процесів.

Найбільш широко ця думка розкривається в роботах англійського вченого Е. Геллнера (1925–1995 рр.) – одного з найбільш визнаних фахівців у галузі дослідження проблем нації та націоналізму. Він запропонував модель переходу від світу складних, переплетених між собою зразків культури та влади, кордони яких розмиті, до світу, який складається з одиниць, які чітко відмежовані один від одної й відрізняються за «культурною ознакою». Відповідаючи на запитання: «Чому поєднання держави з „національною” культурою стало нормою у новітньому світі?», автор аналізує ті структурні та культурні зміни, що відбуваються в індустріальному суспільстві порівняно з попередньою його формою, яку він визначає як «аграрне суспільство». Для аграрного суспільства політичні ієрархії та культурні поля аж ніяк не співвідносяться між собою за допомогою такого утворення, як національність. Перехід до індустріальної фази руйнує соціальне розмежування. На зміну «низькій культурі», що передається в процесі повсякденного життя, приходять «висока культура», яка передається в процесі стандартизованої, формалізованої системи освіти, її створення стає одним з головних завдань держави. У цьому поєднанні держави з «національною» культурою, що стало нормою, починаючи з ХІХ сторіччя, Е. Геллнер вбачає сутність націоналізму, пришесть якого, як уважає автор, є характерною рисою нового світу.

У цілому, з погляду модернізму, зв'язок націоналізму з етнічною приналежністю є збігом. Національна приналежність визначається сучасною державою, що здійснює єдиний контроль над чітко окресленою територією, а наявні етнічні відносини переглядаються так, щоб вони збігалися з межами держави або навпаки, щоб у боротьбі за владу вони послужили підставою для формування нових держав. Спроби зберегти етнічну автономію усередині національної держави були реакційними й перешкождали модернізації суспільства. Сутність же нації полягає в її виключному праві на власну державу як політичну організацію всього населення, незалежно від його етнічного складу.